

Flyverbegravelse i Stenbjerg

- med forbuden krans

Beretningen er nedskrevet 4. januar 1945
af nu afdøde overkliftfoged AXEL RASMUSSEN

I slutningen af september 1944 fandt strandfoged Jens Martin Jensen, Stenbjerg, på sin inspektionstur langs Stenbjerg søndre strand, liget af en ilanddrevne engelsk flyver. Han var vel ca. 20 år gammel.

Flyveren var nøgen med undtagelse af fødderne, der bar støvler, og benene fra knæet og nedefter bar resterne af den nedkrængede flyverdragt.

Liget frembød mærker af et dødbringende skudsår i højre bryst, og et skud gennem det ene lår. Selv i døden var han af et tiltalende ydre.

Strandfogeden slæbte liget op på den øvre strandbred, således at det lå fri af dagligt vande. Da det var i de dage, hvor det danske politi var blevet fjernet af den tyske værnemagt, henvendte strandfogeden sig til tyskerne og bad om lov til at begrave det ilanddrevne lig på den for lignende tilfælde gængse måde, hvad der imidlertid blev ham nægtet. Derimod meddelte man ham fra den tyske værnemagts side, at der ville blive sørget for ligets begravelse. Nedgravningen af dette blev derefter foretaget den 27. september på det sted, hvor strandfogeden havde slæbt liget hen. På dette sted blev der rejst et kors med følgende påmalede indskrift:

A.M.

27-9

1944

wurde hier die Leiche des engl. Fliegers

BERNHARD SABBATH

Nr.16 129636

beigesetz.

Jens Martin Jensen og med ham befolkningen i Stenbjerg var meget uhyggeligt berørt af, at den unge mands lig var blevet jordet et sted, hvorfra en kraftig pålandsstorm kunne hente ham tilbage til havet!

Strandfogeden, der samtidig er klitopsynsmand, forklarede mig forholdene, og jeg foreslog ham, at vi i fællesskab skulle søge at få flyveren jordfæstet på Stenbjerg Kirkegaard.

Efter at have indhentet amtskontorets billigelse talte jeg med korvetenkapitajn Knippenberg, Hansted, som jeg tjenstlig har været i forbindelse med i flere år - lige siden Crueger var afsnitskommandør heroppe og Knippenberg hans næstkommanderende, og jeg bad denne om at være mig behjælpelig med at foranledige liget af den unge mand bragt op på Stenbjerg Kirkegaard, idet jeg foreslog, at såfremt tyskerne ikke selv ville begrave manden, ville jeg påtage mig det og være ansvarlig for, at der ikke fandt demonstrationer sted af nogen art ved hans bære. Udgifterne ved jordfæstelsen ville så blive afholdt af de midler, der sædvanligvis bekoster begravelsen af ilanddrevne, ukendte lig.

Da kaptajn Knippenberg nærede visse betænkeligheder, forklarede jeg ham, at flytningen af den engelske flyver i dette tilfælde ville være af den største

betydning for befolkningens syn på den tyske værnemagt, da overtroen var meget udbredt på kysten blandt søfolk og fiskere. Jeg havde hørt, at strandvaskerens sjæl, når havet førte liget med ud, ville blive hvileløs. Den ville søge fred på landjorden om natten, hvor den ville flakke fredløs om langs kysten omkring det sted, hvor liget var drevet i land, indtil det første dagskær drev den hvileløse sjæl tilbage i havet. Derfor var det fra gammel tid af så stor betydning for fiskerbefolkningen her på kysten, at de fik deres kære i land og begravet. Det ville altså være en betydelig større grusomhed at lade havet tage strandvaskeren igen, end en nok så stor lidelse man tilføjede et menneske i levende live.

Denne beskrivelse rørte den brave og godhjertede korvetkaptajn dybt. Det varede heller ikke længe, inden jeg modtog en skrivelse, der hjemlede mig ret til på det offentliges bekostning at foranledige den begravede flyver overflyttet til Stenbjerg Kirkegård, når jeg iagttag visse i skrivelsen nærmere angivne regler. Det hele skulle finde sted under afgivet æresord til korvetkaptajnen, idet jeg skulle sørge for, at der ingen demonstrationer fandt sted, og at jeg selv skulle være til stede.

Efter at have oplyst amtskontoret om forholdene tog jeg den 2. d.m. til Stenbjerg, hvor strandfogeden forud havde truffet de nødvendige aftaler med pastor Nielsen, Nørhå, samt graveren og havde anskaffet en kiste med tilhørende ligtøj. I forvejen havde jeg underrettet Hanstholm om tidspunktet for begravelsen, hvad strandofficeren oberstløjtnant Knipp havde lovet at lade gå videre til afdelingen i Stenbjerg.

I rutebilen til Stenbjerg gjorde jeg den pinlige opdagelse, at der lå en meget stor krans, så stor at den med lethed kunne dække en bære og med flere store røde og hvide signerede bånd, hvorpå der stod "Hvil i fred"!

Kransen, der (efter hvad der blev sagt) var til en værdi af op imod et halvt hundrede kroner, var bestilt af købmand Hansen i Stenbjerg, som havde indsamlet bidrag til denne indenfor sin kundekreds. Ved min ankomst til Stenbjerg henstillede jeg venligst til købmanden om at vente med at lægge kransen på graven, indtil vi så, hvordan det hele udviklede sig.

Sammen med plantør Rune fra Stenbjerg, som jeg havde bedt give møde, og som med glæde havde indvilliget deri, begav jeg mig til stranden, fulgt af omtalte strandfoged Jens Martin Jensen, som foruden at være klitopsynsmand også er opsynsmand ved redningsvæsenet, samt fire af redningsbådens besætning, nemlig bådformanden Anton Eriksen, P. Munk Pedersen, Otto Mikkelsen og Poul M. Pedersen, alle fra Stenbjerg.

Efter på støttepunktets kontor at have vist min tilladelse til at overflytte liget, gik vi de 2 km fra landingspladsen til flyverens grav, hvor der gik en af de tyske kystvagter, som blev på stedet, til ligets opgravning havde fundet sted.

Redningsbådens folk opgravede derefter det efter forholdene ret velbevarede lig af den unge mand, der lå under et dække af sand på 1 alen. Manden må i levende live have målt sine 6 fod og havde været meget bredskuldret af sin alder, da det lige netop gik, at kisten var lang nok.

Derefter kørtes båren til Stenbjerg. Ved redningshuset havde strandfogeden hejst splitflaget på halv stang med min billigelse, da jeg fandt, at det ikke var rigtigt at stryge flaget ved denne lejlighed, idet jeg vidste, at dette også såvel i denne som i den forrige krig havde været over andre ilanddrevene ligs bårer uden hensyn til disses nationalitet. Da redningsvæsenet i det store og hele måtte betragtes som filantropisk institution af internationalt tilsnit, havde strandfogeden også meget korrekt valgt vore hjælpere af redningsbådens mandskab.

Ved det første hus, vi kom til, mødte meget rørende en fisker ved navn Jens Chr. Mikkelsen og lagde nogle blomster på båren, medens konen stod og tørrede øjnene i forklædet. Der var blandt blomsterne grønt fra juletræet, og det var tydeligt at se, at urtepotterne i vinduet havde måtte levere blomsterne. Da vi kørte ind gennem byen, gemte jeg blomsterne under kisten. Flyveren fik dem med i graven.

Ellers fulgte alle min henstilling om at undlade demonstrationer. Kun beboerne i fire huse nægtede at følge nævnte henstilling og havde flaget på halv stang. Alle holdt sig inden døre eller i alle tilfælde borte fra landevejen, og ingen mødte op ved kirken eller på kirkegården.

Da liget kom til kirken, ringede klokkerne på sædvanlig vis.

Da jeg havde meddelt tyskerne, at begravelsen ville finde sted kl. 14, ventede vi til klokken 14.30, hvorefter alle foran nævnte og jeg bar kisten til graven bag efter pastor Nielsen under afsyngelsen af salmen "Vor Gud han er så fast en borg"!

Pastor Nielsen forrettede jordpåkastelsen, bad Fadervor og lyste velsignelsen, men holdt efter aftale ingen tale over den døde!

Da den tyske værnemagt ingen repræsentanter havde sendt, blev der ikke ydet den afdøde anden honnør, end den plantør Rune og jeg, der bar vore tjenesteuniformer, og den de brave redningsfolk sammen med os ved vor blotte nærværelse bragte.

Flyveren kom til at ligge ved siden af en anden ilanddreven englænder fra forrige krig. Gravens beliggenhed kan angives således: 4. gravgang at regne fra vestre dige og 16 m at regne fra nordre kirkegårdsmur. På graven opstilledes foran nævnte kors med den anførte indskrift.

Efter begravelsen spiste præsten, plantøren og jeg til middag hos strandfogeden. En time efter kørte de to førstnævnte.

Umiddelbart efter, at de var kørt, ringede redningstelefonen, og man meddelte, at tyskerne havde sænket flaget fra redningshusets flagstang, og en halv time senere ringede fru Rune og forberedte os på, at en tysk underofficer havde været der for at ville tale med mig og nu var på vej til strandfogedgården sammen med plantøren

Snart indfandt begge de nævnte sig, og på underofficerens spørgsmål, om det var mig, der havde foranlediget graven pyntet med krans og flagene hejst,

svarede jeg, da denne optrådte meget fjendtligt, at det skulle jeg gå med og forklare hans chef!

Da jeg kom til støttepunktet, forklarede jeg den oberstløjtnant, der havde kommandoen, at med hensyn til flaget på redningshuset, kunne jeg ikke kræve de foran omtalte gamle traditioner fraveget, da dette ville være at stryge flaget uden at have ret til det, hvad han som soldat godt forstod, idet jeg vedgik, at flaget var hejst med min billigelse. Derimod måtte jeg med hensyn til de fire private flag oplyse, at disse var hejst uden mit vidende og måtte stå for de private ejeres egen regning. Jeg havde gennem strandfogeden gjort befolkningen bekendt med mit æresord til fæstningen Hanstholms kommandant, og at folk var klar over dette, bevistes nok derigennem, at ikke hele byen var mødt op til begravelsen, og at kun fire flagstænger havde båret flag.

Angående gravens besmykning med krans forklarede jeg, at dette var sket uden min vilje, da flyverens begravelse fandt sted på betingelsen af, at jeg personlig var tilstede, og at jeg på æresord indestod for, at der ingen demonstrationer fandt sted.

Underofficeren, der stadig var tilstede, forklarede, at graven var bar, da vi otte nævnte forlod kirkegården, men at han efter mørkets frembrud havde set tre kvinder forlade kirkegården Den ene grød!

Da han gik derind, fandt han en krans liggende på graven.

Jeg, som var betydeligt bekymret for, at der var tale om den store bæredækning med de signerede røde og hvide bånd, som folk trods den trufne aftale alligevel havde båret derop, blev højst forundret, da oberstløjtnanten, som i øvrigt var en tiltalende og sympatisk person, erklærede, at min fremstilling af sagen kunnet overbevise mig om nogen form for demonstration overfor den tyske værnemagt, ville det betyde straf enten i form af fængsel eller koncentrationslejr. Imidlertid ville han ikke foretage nogen indberetning om sagen, da han følte sig overbevist om, at det, der var passeret, og som var uønsket set fra den tyske værnemagts side, var sket af uvidenhed hos befolkningen, således som jeg havde forklaret ham det. Jeg beklagede, at han ikke havde været til stede om formiddagen, så jeg kunne have haft lejlighed til at drøfte sagen med ham, hvortil han svarede, at han ikke havde vidst, at jeg kom. Dertil kunne jeg kun meddele ham aftalen med værnemagts kontor i Hanstholm, hvortil han beklagende svarede, at der på det område måtte have fundet en forglemmelse sted.

Kort efter indfandt plantøren og strandfogeden sig, og vi gav os derefter til at tale om jagt og lignende sagen uvedkommende ting.

Jeg var imidlertid inderst inde forundret over, at jeg klarede problemet så forholdsvis let, og på tilbagevejen udtrykte jeg overfor strandfogeden min undren over, at sagen var forløbet så smertefrit. Min forestilling om, at det var kæmpekransen med de signerede bånd, der var blevet lagt derop, havde medført, at jeg på vejen derhen sammen med den meget fjendtligt indstillede underofficer i mit stille sind var blevet klar over, at den sag ville jeg få vanskeligt ved at klare såvel for mig selv som for andre af de nævnte.

Da strandfogeden imidlertid forklarede mig, at kransen stadig lå hos købmanden, medens den omtalte kun var en lille, fattig krans, som nogle kvinder selv havde bundet og uden vort vidende lagt derop, forstod jeg sagen bedre.

Strandfogeden sagde derpå, at han var klar over nu, at den gik ikke med den store krans, og han ville straks gå til købmanden og skære den i små stykker, da den ikke skulle bringe nogen i fortræd.

Som det var aftalen med oberstløjtnanten fjernede strandfogeden den lille krans fra graven, men den pågældende nat lå der en igen, som vi så lod ligge, da vi ikke længere følte os forpligtede til at holde graven fri for prydelser. Og således endte flyveren Bernhard Sabbaths jordefærd på Stenbjerg Kirkegård.

(Kilde: Historisk Årbog for Thy, Mors og V. Hanherred 1980, side 32-37).